

De danske museer i informationssamfundet

Af Lars K. Christensen

"Hvorfor bruge Internet?". Det spørgsmål stillede Tom Ahlberg i Danske Museer nr. 2, 98. Museerne i Storstrøms amt har nu i mere end et år været involveret i et fælles IT-projekt, kaldet [Åbne Samlinger](#). Som en del af dette projekt har vi opbygget en præsentation af museerne på internettets World Wide Web. På den baggrund vil jeg gerne bidrage med et svar - og lægge op til en debat om hvordan vi kommer videre.

Lad mig starte med at fastslå, at internettet hverken kan eller skal erstatte den egentlige museumsoplevelse: mødet med den autentiske genstand. Men internettet kan bruges på en række forskellige måder, som dels giver museets brugere en bedre service, dels udvider grænserne for hvordan museerne kan fortolke og formidle.

Hvad det første angår, så er det naturligvis oplagt at internettet kan bruges på samme måde som man i dag bruger trykte brochurer, kataloger og lignende, nemlig til at give publikum en oversigt over museets samlinger og oplysninger af praktisk karakter. I forhold til de trykte medier har internettet den fordel at det er nemt at ajourføre oplysninger. Man behøver ikke at trykke en ny folder og kassere et stort restoplæg af den gamle, blot fordi man ændrer sine åbningstider. Man kan også løbende tilføje aktuelle oplysninger om særudstillinger eller særlige arrangementer.

Det er imidlertid under det andet punkt - fortolkning og formidling - at de mest interessante perspektiver findes. En museumsudstilling i den fysiske verden er opbygget ud fra et ønske om at præsentere genstandene i en bestemt orden og sammenhæng. Når man vælger ét ordningsprincip udelukker man samtidigt andre. En beslutning om at præsentere genstandene i kronologisk orden vil f.eks. som regel udelukke at de præsenteres tematisk.

Den slags begrænsninger er man ikke underlagt, når man præsenterer sine genstande på internettet. Her kan man relativt let lave forskellige "virtuelle udstillinger", hvor den samme genstand i én sammenhæng præsenteres som del af en tematisk fortælling, og i en anden som en del af en kronologi. Man kan også uden de store omkostninger eksperimentere med at præsentere genstandene i helt nye sammenhænge, og hermed måske endda fange et nyt publikums interesse.

Men ikke nok med det: i det virtuelle rum kan man lade den besøgende være medbestemmende omkring principperne for genstandenes præsentation. Dette princip er mest konsekvent gennemført der hvor museet stiller en beskrivelse og billeder af genstandene i dets samlinger til rådighed i form af en database. Den interesserede bruger kan så angive hvilke genstande han eller hun ønsker oplysninger om, ud fra selvvalgte kriterier som f.eks. en tidsperiode, en genstandstype, en kunstretning eller noget helt andet.

Det er også muligt at lade publikum tage del i diskussionen om hvordan museets genstande skal fortolkes. F.eks. kan man forestille sig at et museum samarbejder med en folkeskole, således at

skoleelevernes indtryk fra museumsbesøg bliver en del af museets web-sider. Eller et museum kan etablere en elektronisk diskussionsgruppe, hvor publikum kan stille spørgsmål til og diskutere med museets personale.

Endelig giver internettet mulighed for at opbygge eller styrke allerede eksisterende netværk mellem museer. F.eks. kan specialmuseer arbejde sammen med tilsvarende museer i andre lande om fælles formidling. Og museer i en bestemt egn kan opbygge et slags virtuelt egnsmuseum, som inddrager ikke bare museer af forskellige typer, men også arkiver, biblioteker og andre lokale kulturinstitutioner.

Projekt Åbne Samlinger

Dette er blot en kort introduktion til de muligheder som internettet stiller til rådighed for museerne. I vores eget projekt er vi kun nået til at udnytte en mindre del af disse muligheder. Web-stedet består dels af nogle fælles sider, dels af en række sider for hvert af de 8 deltagende museer samt Lokalhistoriske Arkiver i Storstrøms Amt (LASA) - i alt ca. 150 sider.

Læsere med internetadgang kan selv besøge [web-stedet](#) og se hvordan det er udformet. Her skal jeg nøjes med at gengive nogle af de principielle overvejelser som ligger bag udformningen. Inden vi kastede os ud i opbygningen af web-stedet, forsøgte vi naturligvis at fastlægge nogle målgrupper. Det afspejler sig på indgangssiden, som giver adgang til at navigere på tre forskellige måder:

For det første kan man gå til en side hvorfra hvert enkelt museum kan vælges ved klik på et kort. Det henvender sig naturligvis til turisten, som vil se hvilke kulturtilbud der findes netop der hvor han eller hun opholder sig. Men det henvender sig også til den lokale, som vil holde øje med nye initiativer fra "sit" museum.

For det andet kan man gå til en side som præsenterer en række fortællinger fra kunst-, natur- og kulturhistorien omkring Storstrømmen. Vores web-sted skal ikke bare præsentere genstande - det skal også fortælle historier. Derfor har vi aftalt at hvert museum skal skrive mindst én men gerne flere fortællinger med udgangspunkt i samlingerne. Målgruppen for fortællingerne er ikke skarpt afgrænset, men de vil typisk kunne bruges i undervisningen i f.eks. folkeskolen eller gymnasiet. Der ud over er de naturligvis et tilbud til alle de der ikke kender så meget til regionen i forvejen, og som gerne vil ha' god historie. I øjeblikket kan vi præsentere 6 fortællinger, og antallet vokser langsomt, men støt. Fortællingerne anskueliggør i øvrigt også, hvordan det tager tid at opdage og udnytte et nyt medie. De eksisterende har en karakter der ligger tæt op af det traditionelle trykte medie. Men vi håber at vi kan inspirere og lære af hinanden, så vi fremover kan udnytte internettets interaktive karakter endnu bedre.

Endelig kan man for det tredje foretage en søgning på emneord i alle web-siderne, d.v.s. på tværs af museerne. Denne mulighed er formodentlig især interessant for specialister, som ved præcist hvad de er ude efter.

På længere sigt kunne vi tænke os at skabe adgang til en database over alle museernes genstande. Som en del af projektet er alle museer gået i gang med at registrere deres samlinger elektronisk i DMI. Der er dog endnu en række tekniske spørgsmål der skal afklares, før vi kan publicere disse registreringer på internettet.

Web-siderne har været tilgængelige siden begyndelsen af februar i år. Målinger har vist at de i løbet af de første to måneder gennemsnitligt er blevet besøgt af ca. 30 personer hver dag. Men der gælder naturligvis det samme for det virtuelle museum som for virkelighedens: besøgstal er ikke alt. Derfor arbejder vi også med forskellige ideer til hvordan vi kan komme i dialog med vores besøgende, og få mere at vide om hvad de mener om vores web-sted.

Internettet breder sig

Overalt ser man dem dukke op: de tre W'er, som signalerer at her er tale om en adresse på internettets World Wide Web. Stort set hver anden reklame på TV2 er forsynet med en WWW-adresse, hvilket er et sikkert tegn på at mediet er ved at blive mainstream.

I 1995 beskrev Henrik Jarl Hansen fra Nationalmuseet den udfordring som museerne står overfor på følgende måde:

Som en tornerosehæk gror informationssamfundet op omkring os medbringende krav om hastig tilgang af nye informationer (...) Museerne må selv tage teten i denne udvikling, ellers ender de med at få tildelt rollen som storleverandører til underholdningsindustrien (...) Det er op til museerne selv at definere en indgangsvinkel, således at behovet for oplysninger, underholdning og oplevelser kan gå hånd i hånd. Det gælder for de ægte udstillinger, og det gælder for de virtuelle oplevelser

(Hansen, Henrik Jarl, m.fl.: IT på museum - informationsteknologi på de nordiske museer. Nordisk Ministerråd, 1995. S. 17.)

I 1998 havde jeg mulighed for at deltage i den internationale konference "[Museums and the Web](#)" i Toronto. Her var rig lejlighed til at danne sig et indtryk af udviklingen i andre lande. Noget af det som blev diskuteret ivrigt var hvordan man kunne skabe udviklingsprojekter som rækker ud over det enkelte museum. Flere steder i Europa er man således i gang med regionale forsøgsprojekter. Et eksempel er [Musenor-projektet](#) i den franske Nord-Pas de Calais region. I denne region findes 33 hovedsageligt mindre museer. Planen er at man over en periode på 3 år vil registrere og digitalisere samlingerne på samtlige museer, og gøre denne registrering tilgængelig via internettet. Regionen er med sine godt 4 mio. indbyggere lidt mindre end Danmark. Det samlede budget for projektet er 7,5 mio. franc, svarende til ca. 8,5 mio. kroner, som hovedsageligt er bevilget af EU (Projektet er nærmere beskrevet i et [oplæg](#) til ovennævnte konference).

Det mest ambitiøse projekt finder man dog i Canada. Her har institutionen [Canadian Heritage Information Network](#) (CHIN) nu igennem godt 25 år understøttet museerne i elektronisk genstandsregistrering. Man vejleder museerne i indkøb af software og afholder kurser, såvel i

registrering som i publicering på internettet. 93 museer er medlemmer af CHIN, og som medlem får man automatisk stillet en internetforbindelse til rådighed.

Vigtigst af alt er dog nok at CHIN har stået for den tekniske opgave med at opbygge en national database, på basis af museernes elektroniske genstandsregistrering. Resultatet er at der nu findes en fælles database for alle museer, Artefacts Canada, som er tilgængelig for alle via internettet.

Hvad bør der gøres ?

Af det nævnte indlæg af Tom Ahlberg kunne man få det indtryk, at de danske museer slet ikke er til stede på internettet. Det er heldigvis ikke korrekt. Men i modsætning til f.eks. situationen i Canada, så er de danske initiativer ganske spredte, og uden nogen umiddelbar koordinering. Kunst Index Danmark er f.eks. i færd med at skabe en offentlig tilgængelig, internetbaseret database over kunstmuseernes samlinger. På det kulturhistoriske område findes Det Kulturhistoriske Centralregister, som imidlertid kun i begrænset omfang er offentligt tilgængeligt, og som indtil videre kun registrerer jordfaste fortidsminder.

En meget stor del af de danske museer har formodentlig registreret deres samlinger på edb. Skulle nogen af dem få den idé at publicere denne registrering via internettet, er de imidlertid stort set overladt til sig selv. Kun de som hører direkte under kulturministeriet kan søge støtte hos Kulturnet Danmark. De øvrige må selv finde resurser til f.eks. at få netadgang eller opbygge web-sider, og til at løse de tekniske problemer der måtte opstå. Og mig bekendt findes der ingen kurser eller fora for erfaringsudveksling hvor man som et mindre museum kan hente hjælp.

Til brug for den elektroniske genstandsregistrering har museerne haft DMI-programmet og Museumshøjskolens kurser at støtte sig til. Det er et godt grundlag. Men den nuværende version af DMI er udviklet før dataudveksling via internettet kom på dagsordenen, og er derfor ikke indrettet på den opgave.

Som jeg ser det er der behov for nye initiativer på mindst to planer, hvis ikke en stor del af især de mindre danske museer skal blive isoleret bag informationssamfundets tornerosehække.

For det første er der behov for at få sat gang i en diskussion om en overordnet, national strategi for museerne i informationssamfundet. Ønsker vi f.eks. at arbejde hen imod en situation, hvor det vil være muligt at søge i alle danske museers registreringsdatabaser via internettet? Hvordan skal en sådan løsning i givet fald opbygges - organisatorisk, teknisk og økonomisk?

For det andet er der behov for at støtte museerne i at følge med udviklingen. Det kan ske ved at sikre at de har software til rådighed for deres genstandsregistrering, som dels er let at betjene, dels understøtter publicering via internettet - to krav der bør kunne opfyldes af den planlagte nye version af DMI. Det kan også ske ved at der tilbydes kurser, konsulentbistand o.a. til museer, som vil på nettet, f.eks. på Museumshøjskolen. Endelig kan det ske ved at man fra museumsverdenens organisationer arbejder mere aktivt for at sikre museerne en andel af de betydelige økonomiske resurser, som i disse år afsættes fra bl.a. staten og EU til fremme af informationsteknologien.

Det forekommer naturligt, som afslutning, at opfordre Museernes Registerudvalg til at spille ud med sit syn på fremtiden, som bidrag til en mere intensiv diskussion af disse problemstillinger.

Oprindeligt publiceret i "Danske Museer" nr. 4, 1998
Denne udgave: www.christianehoej.dk

Må benyttes til ikke kommercielle formål og med angivelse af kilde, som anført i
[Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

